Opgesteld door: Sjerp van der Ploeg
Vraagsteller: Decaan vmbo
Referentie: Kennisrotonde. (2017). *Hoe doen vmbo-leerlingen het op het havo wanneer docententeams gescheiden zijn?* (KR.168).

7 februari 2017

Vraag

Een decaan op een brede scholengemeenschap heeft de indruk dat mavo-leerlingen na doorstroming naar havo het beter zouden kunnen doen (betere resultaten, minder uitval, zittenblijven in havo4) als docententeams van havo- en mavo-afdelingen binnen een brede scholengemeenschap hun onderwijspraktijken beter op elkaar zouden afstemmen.

Dit leidt tot de volgende vragen:

- Is bekend of mavo-leerlingen het beter/slechter doen in het havo wanneer docententeams gescheiden zijn?
- Wat zijn de verschillen in de onderwijswijspraktijk tussen havo en mavo-docententeams, bijvoorbeeld waarop worden leerlingen aangesproken (vooral motivatie of kennis), hoe wordt er begeleid, hoeveel verantwoordelijkheid wordt aan leelringen zelf gelaten, e.d.?
- Is bekend of wanneer die onderwijspraktijken meer gelijkgeschakeld zijn de doorstroom naar het havo voor mavo-leerlingen beter verloopt?

Kort antwoord

Het gros van de vmbo-gediplomeerden die overstappen naar havo4 blijkt succesvol in het afronden van het havo met een diploma. Op basis van onderzoek is niet bekend of het samenstellen van gemengde docententeams (mavo-havo) bijdraagt aan de succeskansen van vmbo-gediplomeerden in het havo. Het is wel duidelijk dat de eindexamencijfers van vmbo-ers daarbij een belangrijke rol spelen. Ook doen vmbo-ers van bredere scholengemeenschapen het beter in het havo dan vmbo-ers van scholen met alleen een vmbo-aanbod (inclusief categorale mavo's). Degenen met de laagste eindexamencijfers in het vmbo hebben blijkbaar de meeste moeite met de andere pedagogsich-didactische aanpak in het havo. Het lijkt daarom verstandig om juist die groep extra aandacht te geven zowel qua voorbereiding in vmbo als qua begeleiding in havo.

Toelichting antwoord

Momenteel kunnen vmbo-leerlingen na het behalen van hun eindexamen doorstromen naar een havo4-klas. Het gaat hier in de regel om vmbo-tl of vmbo-gl leerlingen die om diverse redenen niet naar het mbo willen doorstromen maar naar de havo willen. Leverink (2009) haalt een decaan uit het vmbo aan die globaal drie groepen onderscheidt:

- de *tweede kansers* die altijd al havo gewild/gekund hadden maar tijdelijk slecht presteerden;
- de *laatbloeiers* die in het vmbo zijn begonnen en gaandeweg hebben ontdekt dat ze meer in hun mars hebben, en

LAAN VAN NIEUW OOST INDIË 300 2593 CE DEN HAAG
POSTADRES POSTBUS 93461 2509 AL DEN HAAG
T 070 349 44 58 W WWW.KENNISROTONDE.NL

- de *parkeerders* die twijfelen na hun vmbo-diploma en niet weten welke richting ze in het mbo moeten kiezen en een (negatieve) keuze voor havo gebruiken om hun keuze voor beroepsopleiding uit te stellen.

Scholen die havo aanbieden, hebben daarbij de vrijheid om aan deze vmbo-gediplomeerden voorwaarden te stellen voordat ze worden toegelaten tot havo4. Sinds 2012 geldt een toelatingscode om een goede en eerlijke overgang voor vmbo-leerlingen naar het havo tot stand te brengen (VO-raad, 2012). In een recente Kamerbrief (Ministerie van OCW, 11 januari 2017) heeft de staatsecretaris van OCW aangekondigd dat er voor leerlingen met een vmbo gl en tl diploma een wettelijk recht komt om door te stromen naar het havo.

Onderzoek op basis van gegevens uit de Basisregistratie Onderwijsnummer (BRON) laat zien dat gediplomeerde vmbo-ers die doorstromen naar havo in de regel behoorlijk succesvol zijn (https://www.onderwijsincijfers.nl/themas/transities-in-het-onderwijs/stapelen-in-het-voortgezet-onderwijs/stapelaars-vanuit-vmbo-t-naar-havo). Eén op de zes vmbo-ers uit de theoretische leerweg met een diploma maakt de overstap naar havo4. De rest stroomt door naar het mbo of volgt, al dan niet tijdelijk, geen onderwijs. Van degenen uit het vmbo-t die doorstromen naar havo haalt bijna 65% daar ook het diploma. Dat percentage is behoorlijk stabiel in de afgelopen jaren Het ligt wel lager dan dat van de leerlingen die direct instromen in havo-4 vanuit de havo-3. Daarvan haalt ruim 80% een havo-diploma.

Dat verschil heeft met te maken met de programmatische aansluiting tussen vmbo en havo maar ook met de moeite die vmbo-gediplomeerden ervaren in de overgang in pedagogisch-didactische benadering (VO-raad 2010). Door leerlingen en scholen worden de volgende punten genoemd die anders zijn in het havo:

- hogere eisen aan zelfstandigheid en planningsvermogen;
- een hoger tempo;
- grotere leerstofeenheden en minder controle;
- direct toepassen van leerstof;
- een meer leerstofgerichte en minder leerlinggericht benadering door docenten.

Er is geen onderzoek bekend waarbij specifiek is onderzocht wat het effect is van de inrichting van docententeams op de slagingskansen van vmbo-gediplomeerden op de havo. Er is door het ECBO (Neuvel e.a., 2011) wel onderzocht welke soort kenmerken (van de leerling of de school) samenhangt met schoolsucces op het havo. Zij onderscheiden daarbij kenmerken van de leerlingen, van de vooropleiding en van de havo-school.

Leerlingkenmerken. Het onderzoek toont ondubbelzinnig aan dat er een duidelijk verband is tussen gemiddeld eindexamencijfer in het vmbo en de kans op het behalen van een havo-diploma. De auteurs concluderen daarbij dat vmbo-leerlingen met een hoger gemiddeld eindcijfer niet alleen vàker het havo-diploma halen maar dat ze dat ook in minder tijd doen dan de vmbo-ers met lagere gemiddelden. Wanneer rekening wordt gehouden met die eindexamencijfers blijken daarbij de gediplomeerde vmbo-meisjes het iets beter te doen in het havo dan de gediplomeerde vmbo-jongens.

Kenmerken van vmbo. Verder blijkt dat vmbo'ers uit scholengemeenschappen wanneer rekening gehouden wordt met hun eindexamencijfers op het havo duidelijk beter presteren beter dan leerlingen uit categorale mavo´s en leerlingen afkomstig van vmbo-scholen. Op het laagste niveau (met eindexamencijfers van een 5,5 tot 6,3) slaagt 45 à 46% van de vmbo'ers uit een scholengemeenschap in het havo. Voor de leerlingen uit categorale mavo's ligt dat op 41% en voor leerlingen uit vmbo's op 36%. Voor de vmbo-gediplomeerden met cijfers tussen de 6,4 tot 6,8 is het verschil tussen scholengemeenschappen en de twee andere typen 6 tot 7 procentpunt. Bij vmbo-leerlingen met nog hogere eindcijfers zijn de verschillen niet meer statistisch significant, maar wijzen ze in dezelfde richting.

LAAN VAN NIEUW OOST INDIË 300 2593 CE DEN HAAG
POSTADRES POSTBUS 93461 2509 AL DEN HAAG
T 070 349 44 58 W WWW.KENNISROTONDE.NL

De auteurs concluderen dat deze resultaten doen vermoeden dat met name vmbo-gediplomeerden met lagere eindexamencijfers afkomstig van vmbo's en categorale mavo's minder goed zijn voorbereid zijn op het havo of meer moeite hebben te wennen aan de nieuwe omgeving dan qua cijfers vergelijkbare leerlingen uit scholengemeenschappen.

Kenmerken van havo. Over de wijze waarop docententeams zijn samengesteld is zoals eerder aangegeven niets bekend. Er is wel onderzocht of vmbo-ers het beter doen op havo-afdelingen waar ook de leerlingen die die havo-route hebben doorlopen succesvoller zijn (als indicator voor onderwijskwaliteit). Dat blijkt het geval: de kans op het havo-diploma is voor vmbo'ers het laagst op havo-scholen die ruim onder het gemiddelde scoren en het hoogst op havo's met bovengemiddelde resultaten voor havisten die de havo-route hebben doorlopen. Dat gaat om een verschil van 15 procentpunt. Daarbij lijken ook weer vooral de vmbo'ers met een lager gemiddeld eindcijfer gevoelig voor de omgeving waarin ze terecht komen.

Conclusie

Op basis van onderzoek is niet bekend of het samenstellen van gemengde docententeams (mavo-havo) bijdraagt aan de succeskansen van vmbo-gediplomeerden in het havo. Het is wel duidelijk dat de eindexamencijfers van vmbo-ers een belangrijke rol spelen waarbij met name degenen met de laagste cijfers de meeste moeite hebben met de andere pedagogsich-didactische aanpak in het havo. Het lijkt daarom verstandig om juist die groep extra aandacht te geven zowel qua voorbereiding in vmbo als qua begeleiding in havo.

Geraadpleegde bronnen

Leverink, R. 2009. Succesvolle overstap van vmbo-tl naar havo vereist gerichte aanpak, in *Van twaalf tot achttien*, 2009 februari.

Van der Linden, J., Klein, T. en Buynsters, M. 2015. *Monitor toelatingsbeleid vmbo-havo. Tweede meting. 2014-2015*. Utrecht: Oberon.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. 2017. *Brief aan Tweede Kamer op 11 januari 2017 over doorstroom vmbo-havo*. Den Haag, Ministerie van OCW.

Neuvel, J., Van Esch, W. en A. Westerhuis. 2011. *Eindexamencijfers vmbo en studiesucces op het havo* Den Bosch: ECBO.

VO-raad. 2010. *Advies verbetering aansluiting vmbo-tl op havo en mbo*. Utrecht: VO-raad.

VO-raad. 2012. *Toelatingscode overstap van vmbo naar havo*. Utrecht: VO-raad.

Onderwijssector

Voortgezet onderwijs

LAAN VAN NIEUW OOST INDIË 300 2593 CE DEN HAAG
POSTADRES POSTBUS 93461 2509 AL DEN HAAG
T 070 349 44 58 W WWW.KENNISROTONDE.NL

Trefwoorden

Doorstroom, aansluiting mavo-havo, eindexamencijfers.

LAAN VAN NIEUW OOST INDIË 300 2593 CE DEN HAAG
POSTADRES POSTBUS 93461 2509 AL DEN HAAG
T 070 349 44 58 W WWW.KENNISROTONDE.NL